

Elena Maróthy Šoltésiová

(6. 1. 1855, Krupina - 11. 2. 1939, Martin)

Elena Maróthy Šoltésiová, patrila medzi najvýznamnejšie slovenské ženské osobnosti na prelome 19. a 20. storočia. Iniciovala založenie ženského spolku Živena, ktorý podporoval tendencie národno-obrodneckých snáh Slovákov a Sloveniek v 19. storočí, podporoval vzdelávanie žien a ich angažovanie vo veciach verejných. Elena M. Šoltésiová bola členkou spolku, neskôr sa stala jeho podpredsedníčkou a v rokoch 1894 - 1927 bola jeho predsedníčkou. V roku 1910 sa zaslúžila o založenie výrobného ústavného spolku Lipa, ktorý zabezpečoval prácu pre slovenské ľudové vyšivačky a odpredaj ich umeleckých výrobkov. Pod vedením Šoltésiovej zriadila Živena niekoľko rodinných škôl a kurzov pre dievčatá. Stala sa uznávanou vedúcou osobnosťou slovenského ženského hnutia. Pozornosť vzbudila dvojvázkovým románom Proti prúdu (1894), novelami Prvé previnenia (Letopis Živeny 1896), Popolka (Letopis Živeny 1898), Za letného večera (Letopis Živeny 1902). Zobrazuje v nich prostredie dedinských a malomestských panských rodín, zaľudňujú ich ušľachtilé hrdinky a hrdinovia, až puritánsky cností, ktorých vlastenecké zanietenie malo pôsobiť ako bezprostredný vzor.

U čitateľiek získali okamžitý úspech, no literárny vývin neposunuli dopredu. Najúspešnejšie je jej dielo Moje deti (1923 - 24), bolo preložené do viacerých jazykov. Dielo nie je iba prienikom do duše detí, výrazne sa v ňom prejavujú autorkin demokratizmus a dar pokory a tolerancie voči životu/Bohu v kombinácii s odvahou hovoriť otvorene o ženskom údele. Moje deti doteraz neboli inscenované v slovenských divadlách.

Mária Danadová

Ach, tá láska!

Aký zmysel má uvádzať dnes diela z obdobia slovenského realizmu, do ktorého nesporne patrili Šoltésiová a Timrava? Jednoducho a objektívne povedané, sú nadčasové svojimi témami, kvalitné umelecky a odvážne v názoroch týkajúcich sa osudu žien a vtedajších noriem spoločnosti. A subjektívne? Tieto diela ma priťahovali dávno. Poviedka Za koho ísť? svojou iróniou a nadsázkou v pohľade na ženu, ktorá sa stratí sama sebe, ak sa nevydá a nezamiluje... a ani nevie prečo, ale túžba ju ženie do osídien... a román Moje deti svojím otvoreným pohľadom na otázky materstva, na to či sa dá vyrovnáť s vlastnou nedokonalosťou, s oslavovaným bremenom lásky, a najmä farchou smrti.

Čo sa skrýva za bremenom lásky? Prečo to bremeno lásky patrí ženám? Bez ohľadu na čas a priestor, kde ženy žijú... prečo je to tak? Otázky, ktoré nemajú jasné a jednoduché odpovede. Avšak citujúc naše klasičky, prišli sme na svet preto, aby sme položili pár otázok, tak sa pýtajme... Prečo je to tak? IŠ

Vedomé a rodovo citlivé oživovanie osudov žien, ženských hrdiniek i autoriek, patrí v BDNR k jednej z autorských línií. Viditeľne sa sformovala a pomenovala počas realizácie projektu www.ruzovyamodrysvet.sk v spolupráci so združením Aspekt Bratislava (2005 - 2008) a vyústila do vzniku štúdia TWIGA (teater women improvisation gender action, 2007) pod vedením Ivety Škrípkovej.

Prvým impulzom k vzniku tejto inscenácie boli Premeny, úvodná časť celého večera Premien, tzv. Prológ, ktorý sa konal v rámci osláv 50. výročia divadla. Počas neho v rôznych priestoroch divadla vznikli malé mikro príbehy týkajúce sa rôznych premien ľudských i divadelných. Tak vznikli Ženské premeny v Teátri. Ich rozpracovanie dospelo k Variáciám lásky.

Redakčne pripravila: Iveta Škrípková
Spolupracovali: Monika Tatarková, Lívia Pyšná
Design: Juraj Poliak
Vytlačili: Daň-BB s.r.o
Foto: Jozef Šamaj (pracovné zábery zo skúšok)
Spracované z www.osobnosti.sk, wikipédia, www.zlaty.fond.sk
Divadelná sezóna 2010/2011
Prvé uvedenie 24. 3. 2011.

BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

mesto LUMEN

Bystrica.sk

pardon

Božena S. TIMRAVA

Elena M. ŠOLTÉSOVÁ

VARIÁCIE LÁSKY

Božena S. Timrava, Elena M. Šoltésová
VARIÁCIE LÁSKY

(divadelná dramatizácia dvoch diel v jednej
inscenácii: B. S. Timravy *Za koho ísť?*,
E. M. Šoltésovej *Moje deti*)

Scenár a réžia: Iva Š.

Dramaturgická spolupráca: Marián Pecko

Scéna: Pavol Andraško a.h.

Kostýmy, bábky: Eva Farkašová a.h.

Hudba: Juraj Haško a.h., výber (zulu wedding
sond, Gospeed Monheim, Colleen the Cello
song, J.W. Mozart).

Hrajú: Marianna Mackurová (*Za koho ísť?*),
Nina Müller. a.h. (*Za koho ísť?*), Mária Dana-
dová a.h. (*Moje deti*).

Zvuk a svetlo: Ivan Kapsiar, vyrobili ateliéry
BDNR v spolupráci s Evou Farkašovou.

Realizované po prvýkrát v Bábkovom divadle
na Rázcestí a na Slovensku.

Nina Müller, Marianna Mackurová

Božena Slančíková Timrava
(2. 10. 1867, Polichno - 27. 11. 1951, Lučenec)

Vlastným menom Božena Slančíková, pseudonym
- Timrava. Timrava sa odmietala vydať z rozumu, verila
v pravú lásku a celý život ostala nevydatá. Zalúbená bola
iba raz do učiteľa Čipkaya, no táto jej láska nebola nikdy
naplnená. Čipkaya vo svojich denníkoch volala Bacúri-
kom, pretože učil v Bacúrove. Nikdy netúžila po deťoch
a aj za túto jej črtu ju súdoba spoločnosť odsudzovala.

Napriek tomu, že láska bola často zobrazovanou
témou v Timravinom diele, jej postoj k nej nebol nikdy
sentimentálny, naopak, poukazovala na jej vypočítavosť,
čím sa odlišovala od predošlej slovenskej prózy a zaradila
sa medzi nadčasové slovenské autorky. Aj keď jej umelec-
ká práca nenašla zaslúženú odozvu počas života, Timrava
sa svojim dielom zaradila k vrcholovým autorkám sloven-
ského realizmu, psychologizácia postáv, ktorú do svojich
diel vnášala, je už predznačením literárnej moderny.

Medzi najvýznamnejšie autorkine diela patria
povedky *Všetko za národ*, *Skon Paľa Ročku*, *Bez hr-
dosti*, *Dve doby a pod*. Autorka písala aj divadelné hry,
Chudobná rodina, *Páva a pod*. V súčasnosti sa jej dielo
často divadelne spracúva, napr. *Ďapákovci* (Štátne divadlo
Košice, r. 2004, najčastejšie spracovaná téma v sloven-
ských divadlách), *Všetko za národ* (DAB Nitra, r. 2008),
Kráska Krás (Spišské divadlo, r. 2010). Povedku *Za koho
íšť* autorka napísala v r. 1893, doteraz nebola inscenovaná
v slovenských divadlách.

*... Timrava je autorkou medzipriestorov. Pohybuje sa v priesto-
re medzi vonkajším a vnútorným životným svetom, medzi
citovou rigiditou, neschopnosťou citového života a citovou
explozivnosťou. Timravina škála je teda veľmi úzka, ale práve
v tomto úzkom vymedzenom medzi priestore sa pohybuje na
ostrí noža. Vonkajší svet odmieta, z vnútorného má hrôzu.*

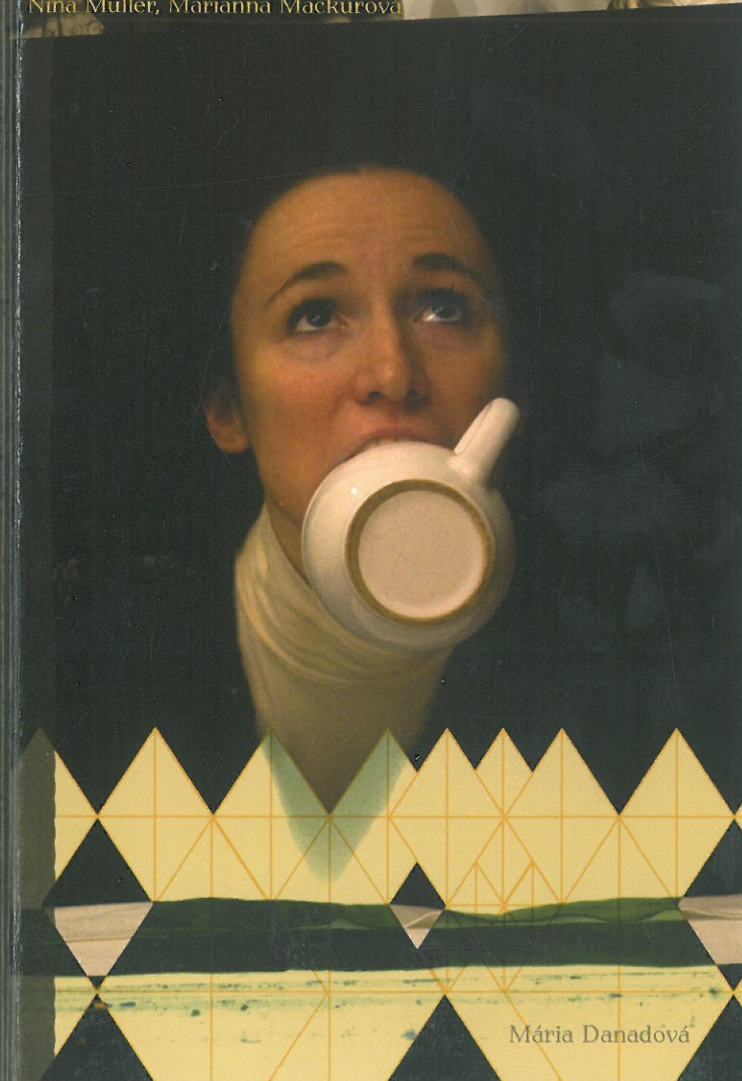
Peter Zajac, *Timravin vonkajší a vnútorný životný svet* (1990)

*... Prejavuje sa najmä v obrazoch nekonvenčných pocitov
dievčat a žien, ktorým autorka pričlenila atribút vnútorných
zápasov o šťastie v nie už v podobe idylickej túžby, ale práve
zápasov proti idylickej konvencii a exponovaním dramatismu
s erotickým základom, najmä mladých ženských postáv.*

Zdeněk Beran, in: *Božena Slančíková Timrava, Prózy, Kali-
gram, Ústav slovenskej literatúry SAV, Bratislava (2008)*

Nina Müller, Marianna Mackurová

Mária Danadová